

Gender en Klimaat

De relatie tussen gender en
klimaatverandering uitgelegd

**FEMINIST
CLIMATE
ACADEMY
2024**

Welkom!

Hil! Wat leuk dat jij dit deze zine in handen hebt gekregen. Deze zine is een initiatief van zes jonge mensen als onderdeel van ActionAid's Feminist Climate Academy. We leven vandaag de dag in een rumoerige en snel veranderende wereld. De wereldproblematiek kan erg overweldigend voelen. Als individu kunnen we ons steentje bijdragen door vaker de fiets te pakken, tweedehands kleding te kopen en minder dierlijke producten te eten. De oplossing voor klimaatverandering ligt echter niet enkel bij de vermindering van CO₂-uitstoot en de transitie naar groene energie. Voor rechtvaardige oplossingen moeten we beseffen dat klimaatverandering niet enkel een economisch of wetenschappelijk probleem is dat met de nieuwste technologie opgelost kan worden. Het is een probleem waar ook met een ethische, sociale en politieke blik naar gekeken moet worden. De klimaatcrisis is namelijk een resultaat van wereldwijde ongelijkheden veroorzaakt door onder andere kolonialisme en een patriarchisch systeem. Tegelijkertijd versterkt het deze ongelijkheden ook.

Met deze zine brengen wij in kaart hoe de klimaatproblematiek verbonden is met genderrechtvaardigheid waarbij de focus in het bijzonder ligt op vrouwen. Klimaatverandering verergert namelijk bestaande genderongelijkheid terwijl vrouwen vaak leidend zijn in oplossingen. In deze zine vertellen vier krachtige vrouwen van over de hele wereld hun verhaal. Daarnaast geven wij de ruimte aan harde feiten, alsook aan tot de verbeelding sprekende kunst om een van de meest urgente en grootste problemen van vandaag de dag aandacht te geven. Tot slot hopen wij je te inspireren in hoe jij, op jouw manier, je steentje bij kan dragen in het vinden van rechtvaardige oplossingen voor deze crisis.

Liefs,

De Waterratten redactie:

de waterratten

Nienke Horinga
Daria Yune
Eva Swinkels
Hanna Kreuger
Sara Argyriadis
Flor Christoffels

Let op! De verhalen op de pagina's 12 en 13 bevatten content gerelateerd aan seksueel misbruik en/of gendergerelateerd geweld.

GENDER EN KLIMAAT

WAT IS HET PROBLEEM?

De aarde warmt op en dit heeft negatieve gevolgen voor alle facetten van onze samenleving. Denk bijvoorbeeld aan extreem weer, de stijgende zeespiegel, verlies van biodiversiteit en vaker voorkomende natuurrampen. De gevolgen van de klimaatcrisis worden wereldwijd in verschillende mate gevoeld. We maken vaak onderscheid tussen het Mondiale Noorden en het Mondiale Zuiden. Het Mondiale Noorden bestaat voornamelijk uit de rijkere gebieden zoals Noord-Amerika, Europa, delen van Oceanië en landen als Japan en Korea in Oost-Azië. Veel van deze landen zijn voormalige koloniale landen die rijk zijn geworden van fossiele brandstoffen, omdat ze vroeg geïndustrialiseerd zijn. Het Mondiale Zuiden omvat de armere gebieden als Afrika, Zuid-Amerika, Zuidoost Azië en Midden-Amerika, die veelal gekoloniseerd en uitgebuit zijn door het mondiale Noorden. Het zijn nu juist de armste gebieden die het meest kwetsbaar zijn voor de gevolgen van klimaatverandering. De oorzaken van klimaatverandering kunnen we echter voornamelijk terugleiden naar het Mondiale Noorden dat gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van de uitstoot die klimaatverandering veroorzaakt.

De mensen die het meest lijden onder de klimaatcrisis, hebben vaak weinig tot geen inspraak in het oplossen hiervan. Er zijn bepaalde groepen mensen die de meeste toegang hebben tot middelen en macht. Heel platgeslagen kunnen we zeggen dat heteroseksuele, witte mannen nog altijd de meeste macht in handen hebben. Dit patriarchale systeem veroorzaakt over de hele wereld de ondergeschiktheid van andere sociale groepen, zoals vrouwen, etnische minderheden, mensen binnen de LHBTQ+ gemeenschap en andersvaliden.

GENDER EN KLIMAATVERANDERING

Zoals de Thaise feminist Matcha Phorn-in verwoordt: "Als je al onzichtbaar bent in het dagelijks leven, dan zal er ook niet aan je behoeften worden gedacht in een crisissituatie. Humanitaire programma's zijn vaak heteronormatief en versterken geregeld de patriarchale structuur van de samenleving als ze geen rekening houden met seksuele en genderdiversiteit." (UNWOMEN, 2018)

Laten we deze uitspraak proberen te visualiseren. Vrouwen hebben 14 keer meer kans om te overlijden tijdens een natuurramp dan mannen (Okai, 2022). Asako Okai, een voormalig VN assistent-secretaris-generaal, legt uit dat bijvoorbeeld tijdens de zeebeving van de Indische Oceaan in 2004 zo'n 70% van de 230.000 overledenen vrouwen waren.

Op dit moment verwachten we dat de aarde met 3 graden Celsius zal opwarmen voor het einde van deze eeuw, als we nu geen radicale actie ondernemen (UNEP, 2022). Daarnaast hebben we in de afgelopen 20 jaar al bijna een verdubbeling van klimaatgerelateerde rampen gezien (UNDRR, 2021).

Door een toename van dergelijke rampen migreren steeds meer mensen van het platteland naar de stedelijke gebieden. Vrouwen en kinderen vormen samen 80 procent van de populatie die moet migreren door klimaatverandering (UNFCCC, 2022). Het zijn voornamelijk mannen die migreren naar de stedelijke gebieden voor werk, omdat zij een grotere kans maken op het krijgen van een baan dan vrouwen (UN Environment Programme [UNEP] et al., 2020). De mannen keren echter lang niet altijd terug naar hun families op het platteland en houden zich ook niet altijd aan de belofte een inkomen naar het thuisfront te sturen. Het zijn vervolgens de vrouwen die met een hogere werklast op plattlandsgebieden achterblijven en niet van de werkgelegenheid in de stad kunnen profiteren. Door deze man-vrouw-rolverdeling, verdienen vrouwen minder en zijn het ook de vrouwen in deze gebieden die het hardst getroffen worden door de extreme weersomstandigheden veroorzaakt door klimaatverandering (Nelleman et al., 2011).

Vrouwen en meisjes hebben vaak de taak om brandhout en water te verzamelen. Door veranderende weersomstandigheden, zoals extreme droogte, zijn ze genoodzaakt om langere afstanden van huis te reizen om hun familie te voorzien. Het gevolg hiervan is dat meer meisjes genoodzaakt zijn te stoppen met school. Daarnaast zorgt de langere reisweg voor een hoger risico op gendergerelateerd geweld (Nelleman et al., 2011). Volgens Geneva Centre for Security Sector Governance lopen, voornamelijk in de landen Colombia, Mali en Yemen, vrouwen en meisjes meer risico op het ervaren van gendergerelateerd geweld door de combinatie van klimaatverandering, milieuaantasting en het leven in een conflictgebied (UNFCCC, 2022).

Volgens onderzoek van Atria Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis zorgt een groeiende armoede onder klimaatvluchtelingen, bijvoorbeeld in Bangladesh, voor een toename van het aantal kindhuwelijken. Vanuit financieel oogpunt is het voor een familie gunstiger om een dochter op jonge leeftijd te laten trouwen, zodat zij niet langer een kostenpost voor het gezin is (Litjens, 2020).

De kansen voor vrouwen en genderdivergente personen om zich aan te passen aan mogelijkheden voor een duurzame toekomst zijn kleiner. Dit wordt dus veroorzaakt doordat ze verminderde toegang hebben tot educatie, banen, land en de onevenredige verantwoordelijkheid voor onbetaald werk (Tuana, 2019; Goldsmith and Bell, 2022). Uitsluiting van gemarginaliseerde groepen (op basis van bijvoorbeeld woonplaats, inkomen, opleidingsniveau, etniciteit, handicap, gender en seksuele identiteit) in de besluitvorming beperkt hen bijvoorbeeld in de toegang tot klimaatfondsen (financiële middelen om een gemeenschap te helpen met aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering) en andere middelen om veerkrachtig met de veranderende omstandigheden om te gaan. Hierdoor zijn zij nog extra kwetsbaar bij schade door klimaatverandering (UNFCCC, 2022).

De verminderde toegang tot educatie veroorzaakt een hoger percentage analfabetisme onder deze groepen. Mede hierdoor is het voor hen dan ook moeilijker om toegang te krijgen tot informatie en een beroep te doen op middelen als overheidssubsidie. Daarnaast draagt het bij aan het feit dat vrouwen minder snel recht op grondbezit krijgen (Pearson et al., 2017). Wereldwijd is minder dan 20 procent van de grondbezitters vrouw, terwijl het aantal vrouwelijke landarbeiders meer dan 40 procent bedraagt (Wong, 2016). Doordat zij wettelijk geen grond bezitten, hebben zij ook geen toegang tot klimaat- en noodfondsen (Monterroso et al., 2021).

Nu dat je een beter begrip van en een vollediger blik hebt op het probleem, moedigen we je aan om door te lezen. Wordt verrast door inzichten van vier vrouwen uit Ghana, Colombia, Turkije en Nederland. Laat je inspireren door gedichten en de prachtige kunstwerken van de kunstacademie. En voel je opgeroepen om je stem te laten horen! Wij geven wat tips en tricks over hoe je daarmee aan de slag kunt gaan.

**Samen kunnen wij het
verschil maken.
Samen bereiken wij
klimaatrechtvaardigheid
voor iedereen!**

Illustratie door Myrthe Lucas, gemaakt met natuurlijke verf
myrthelucas.nl

Plaatsvervangende rouw

Soms rouw ik om dingen die niet meer zijn,
steeds vaker om dingen die nog wel zijn.
Ik ben niet zomaar doorgeslagen,
doe het niet voor de lol,
maar omdat ik mij echt zorgen maak.

Ik wil niets meer zien, want kwijtraken doet zeer.
Dan is iets waar je van houdt opeens weg, komt nooit
weer.
Nostalgie, zeggen ze soms. Ik zeg kwijt... voor altijd.
En als ik in de toekomst kijk zie ik hoe "kwijt" zich
daar roekeloos verspreidt.
Geen tijd om te kauwen op wat niet meer is.
Ik moet nu al verwerken wat iemand anders misschien
ooit mist. En ik rouw.

Om water
waar je de bodem alleen al met je ogen kunt verkennen.
Het herkennen
van de fluwelen honing geur van pasgeboren krokusjes
gebaard door witte winter grond.
Het zoemen van insecten in tijden van zon,
sneeuwpoppen maken en zwemmen in water
waar je in de winter nog op stond.

Het voelen van frisse lucht in je longen
doordrongen
en regendruppeltjes proeven als ik ze gevangen
met open mond.
Ik rouw om diep duistere nachten
en een lucht vol stipjes en sterren
en om een band met de natuur die ik, wij, zij...
nooit (meer) zullen kennen...

Ik voel niet meer namens mezelf, ik voel voor hun
allemaal...
Een verdriet die ik niet wist, een verdriet die toch wel is.
(voor ieder die ooit stond, en voor elk die ooit hier komt.)

Door Daria Yune

ELINAM, GHANA

Het verhaal van Elinam uit Ghana

Lois Elinam Atadika komt uit Atorkor in de Volta-Regio in Ghana. Ze is christen en opgegroeid in Temma, dat in de grotere regio Accra ligt. Ze had nauwelijks een connectie met de Volta-Regio toen ze daar opgroeide, maar heeft de cultuur van haar oma, bij wie zij is opgegroeid, meegekregen. Haar familie is liefdevol, goed opgeleid, ruimdenkend en ondersteunend. Ze ziet dat als het beste geschenk dat ze ooit heeft gekregen, omdat zij haar hebben gemaakt tot wie ze nu is: een slim, veerkrachtig en liefdevol persoon.

"Het zit over het algemeen in ons, Ghanezen, verankerd wat de rol van de man en wat de rol van de vrouw is. De vrouw wordt gezien als de "kwetsbare" en de man als de "sterke", als degene die de beslissingsbevoegdheid heeft in huis. Maar de dingen veranderen. Vrouwen willen hun eigen geld verdienen, omdat ze hebben gezien hoe hun welvarendheid kan eindigen en hoe ze alleen moeten overleven. Daarom geven vrouwen en hun gezinnen voorrang aan hun carrière en hun opleiding. Zelfs in de politiek zie je dat vrouwen opstaan en lid worden van het parlement. De machtskloof tussen mannen en vrouwen wordt kleiner. Ghana is op de goede weg, we zijn er nog niet, want een vrouw in Ghana is anders dan een vrouw in Amerika, maar het gaat zeker de goede kant op.

Illustratie: Flor Christoffels
Instagram: floortje_christoffels

Onze generatie is zo anders dan de voorgaande generaties. En als wij, de jongere generaties, blijven vechten, krijgen we meer vrijheid en beter bestuur.

De mensen in Ghana zijn zich niet zo bewust van klimaatverandering en de gevolgen ervan, maar er zijn wel degelijk gevolgen. Overstromingen beschadigen of vernietigen scholen en huizen. Ons eigen huis is beschadigd, omdat het dak is gescheurd door de zware regenval. De overheid besteedt er niet veel aandacht aan, anders zou ze wel proberen de infrastructuur en de afwateringssytemen onder controle te krijgen.

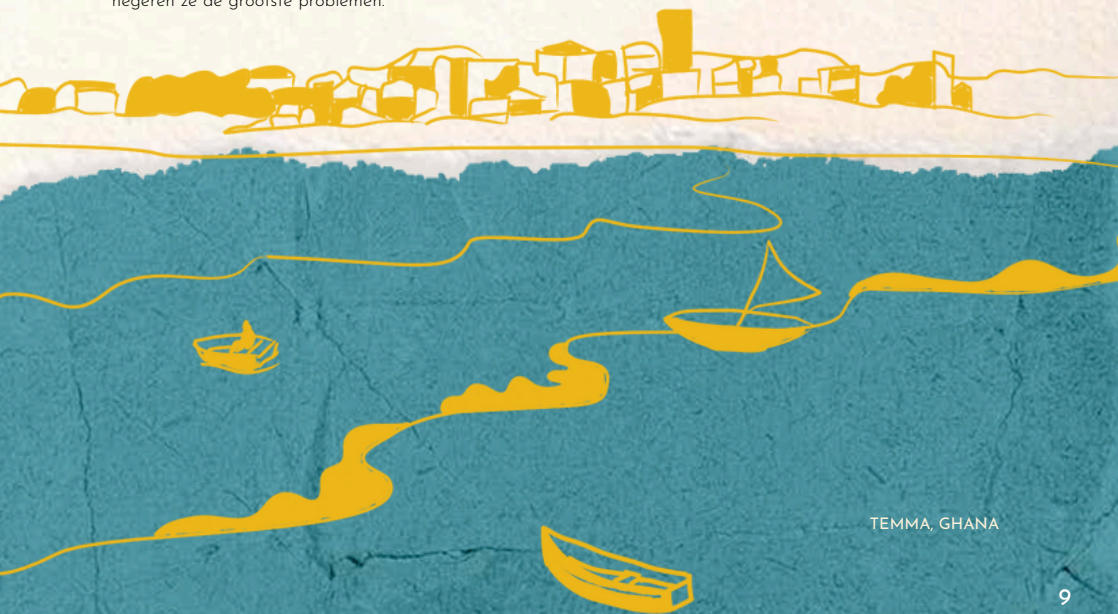
In het noorden is het klimaat erg droog en is er geen water voor de boerderijen, waardoor de plantages uitdrogen. Omdat de boeren nergens heen kunnen, migreren velen naar Italië om daar op tomatenkwekerijen te werken, ook al kunnen ze onderweg sterven. Aan de kust en in Volta weet ik dat mensen klagen dat de vis verdwijnt of sterft door de stijging van de watertemperatuur. Veel mensen worden hierdoor in hun levensonderhoud bedreigd.

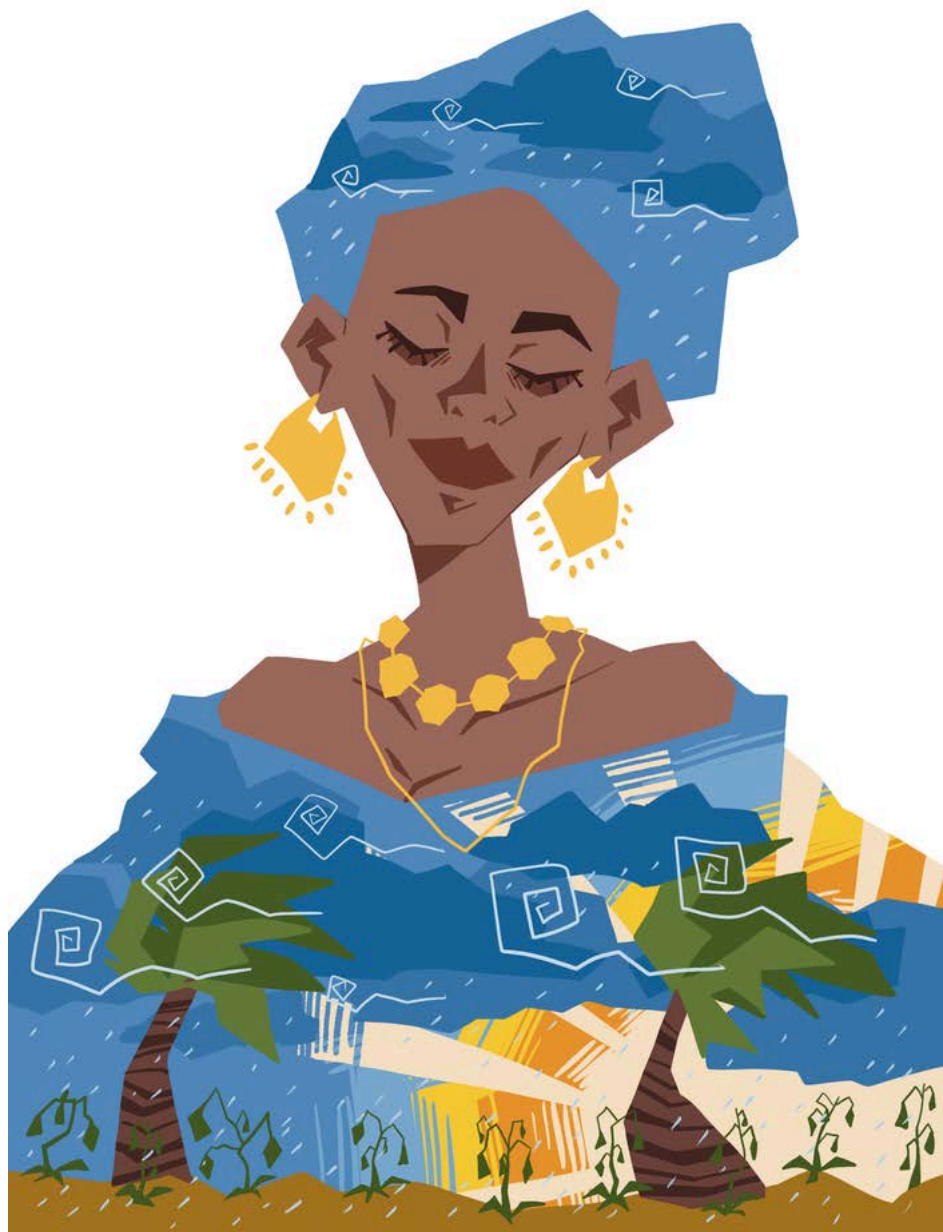
De meeste boeren zijn mannen, de meeste landbouw assistenten zijn vrouwen. Meestal wordt het boerenbedrijf met de hele familie gedaan. De vrouwen bewerken de grond en geven de planten water. Ze doen het zachte werk dat eigenlijk nooit zacht is. De mannen doen het planten en oogsten. Ik denk dat, met klimaatverandering, vrouwen het meest geraakt zullen worden als mensen ziek worden door gekke weersomstandigheden. De verantwoordelijkheid om voor het gezin te zorgen ligt altijd bij de vrouw. Ze moet sterk zijn voor de man en haar kinderen. In een gemiddeld huis in Ghana heeft de man een auto, de vrouw niet, zij is afhankelijk van de man. Als er een auto is, is die van de man. Als het slecht weer is, is de vrouw degene die alleen in de regen loopt of in extreme hitte, terwijl de man zijn dag in zijn auto doorbrengt. Deze blootstelling en stress zullen de gezondheid van deze vrouwen beïnvloeden, omdat de vrouw niet het bewegingsgemak heeft dat de man heeft.

De regering moet een strategie opstellen met de hoogste prioriteiten. Als ontwikkelingsland kunnen we niet alles in één keer oplossen, dus moet de regering kijken wat de prioriteit is. Er sterven mensen door mijnwerksystemen, dus daar moeten we een einde aan maken. Er sterven mensen door het slechte drainagesysteem, waardoor hun huizen overstromen. Stap voor stap moet de regering het probleem oplossen en er niet omheen draaien. Ik heb het gevoel dat dat is wat ze doen. Ze repareren een weg, omdat de verkiezingen eraan komen en ze de mensen willen overtuigen om op hen te stemmen, maar daarmee negeren ze de grootste problemen.

Bouw een school zodat, als het regent, de kinderen nog steeds een klas hebben om te studeren. Ze moeten van de grootste problemen werken naar de kleine. Ze moeten ook projecten afmaken. Een ding in Ghana is dat elke partij die aan de macht komt de projecten stopt die de vorige leiders zijn begonnen. Daarmee komen we geen stap vooruit. Dus ze moeten projecten van vorige mensen voortzetten, want anders komen we nooit ergens. De mensen zijn duidelijk: ze klagen elke dag op tv en op sociale media. Maar de politici luisteren niet naar de mensen.

Ik wilde zeggen dat investeringen een oplossing zouden kunnen zijn, maar onze leiders zijn zo hebzuchtig. Zelfs als we investeringen krijgen, gaat het in hun eigen zak. Iets wat we kunnen doen is proberen te werken aan technische hubs of samenwerkingsverbanden die aan oplossingen gaan werken. Particuliere bedrijven die met innovatieve oplossingen komen zijn effectiever dan de overheid. Ze zouden financiering kunnen krijgen van rijke landen zoals Nederland. Aan de mensen ligt het niet; zij werken hard. Het zijn de leiders die niet zorgen voor goede systemen. Dus, wat kun je doen?"

Illustratie door Adamaï Yserd
Instagram: ganba.ru
adamaiyserd@yahoo.com

Onaangeraakt

Ik wil schoongewassen worden en wit zijn als sneeuw.
Herboren, onaangeraakt, onaangetast.
Door handen die ik accepteerde maar niet volledig doorzag.
Door woorden die mij diep doordrongen hebben en wildgroeit in mijn binnenste.

Ik wil schoongewassen worden en wit zijn als sneeuw.
Ik wil mijn geheugen wissen van de impressies van jouw egoïsme.
Ik wil mijn ogen schrobben met de tranen van het verraad en van de roofbouw van
hetgene dat van mij was. Hetgene dat van mij was.
Alleen van mij.
Onaangeraakt.
Onaangetast.

We zijn landkaarten die een verhaal vertellen
Over wat ons vreugde en pijn
En over wie er door ons heen gereisd zijn.
Wie een vuurtje hebben aangestoken en die weer netjes hebben gedooft,
En wie hun luciferstok achteloos hebben ontvlamd en van zich af hebben gegooid.
Hebben we niet allemaal een bosbrand meegemaakt die ons naakt en smeulend
achter heeft gelaten?

Ik verlang ernaar onaangeraakt te zijn. Dat vanaf nu alleen ik bepaal wat op en in
mij achterblijft.

Door Rachèl van Dijkhorst

DERYA, TURKIJE

Het verhaal van Derya uit Turkije

Illustratie: Flor Christoffels

TW: Seksueel Geweld, Gender-gerelateerd Geweld

Derya (26) is geboren in Mersin, Turkije. Ze is opgegroeid met haar Turkse moeder en Arabische vader. Allebei haar ouders zijn basisschoolleraren. Ze is opgegroeid in een vrije omgeving waarin ze bijna alles mocht doen. Ook al waren er patriarchische invloeden thuis, haar ouders hebben haar altijd aangemoedigd om een opleiding te volgen en om economisch onafhankelijk te zijn. Haar ouders hebben haar opgevoed om een vrije en zelfverzekerde vrouw te zijn. Daarnaast houdt ze heel erg van lezen.

"De afgelopen jaren is het leven zwaarder geworden voor vrouwen, omdat mannelijk geweld steeds heftiger wordt en er bijna iedere dag vrouwen worden vermoord. Ongeveer 60% van de mannen zegt nog steeds dat wij thuis moeten blijven. Onze politici, zelfs de vrouwen, geven het slachtoffer de schuld en zelfs als ze wel met respect voor het slachtoffer praten, maken ze nooit systematische veranderingen die de vrouwen zouden beschermen. Ze proberen te overleven in een patriarchale maatschappij. Toch zijn vrouwen overal; mannen kunnen ons niet stoppen. Vrouwen zijn er mee bezig om steeds onafhankelijker te worden. Onze maatschappij is bang voor de ware kracht van de vrouw en wil die kracht onderdrukken. Ze doet dat door schaamte op te roepen over onze menstruele cyclus. In Turkije wordt de menstruele cyclus gezien als iets wat verstopt moet worden.

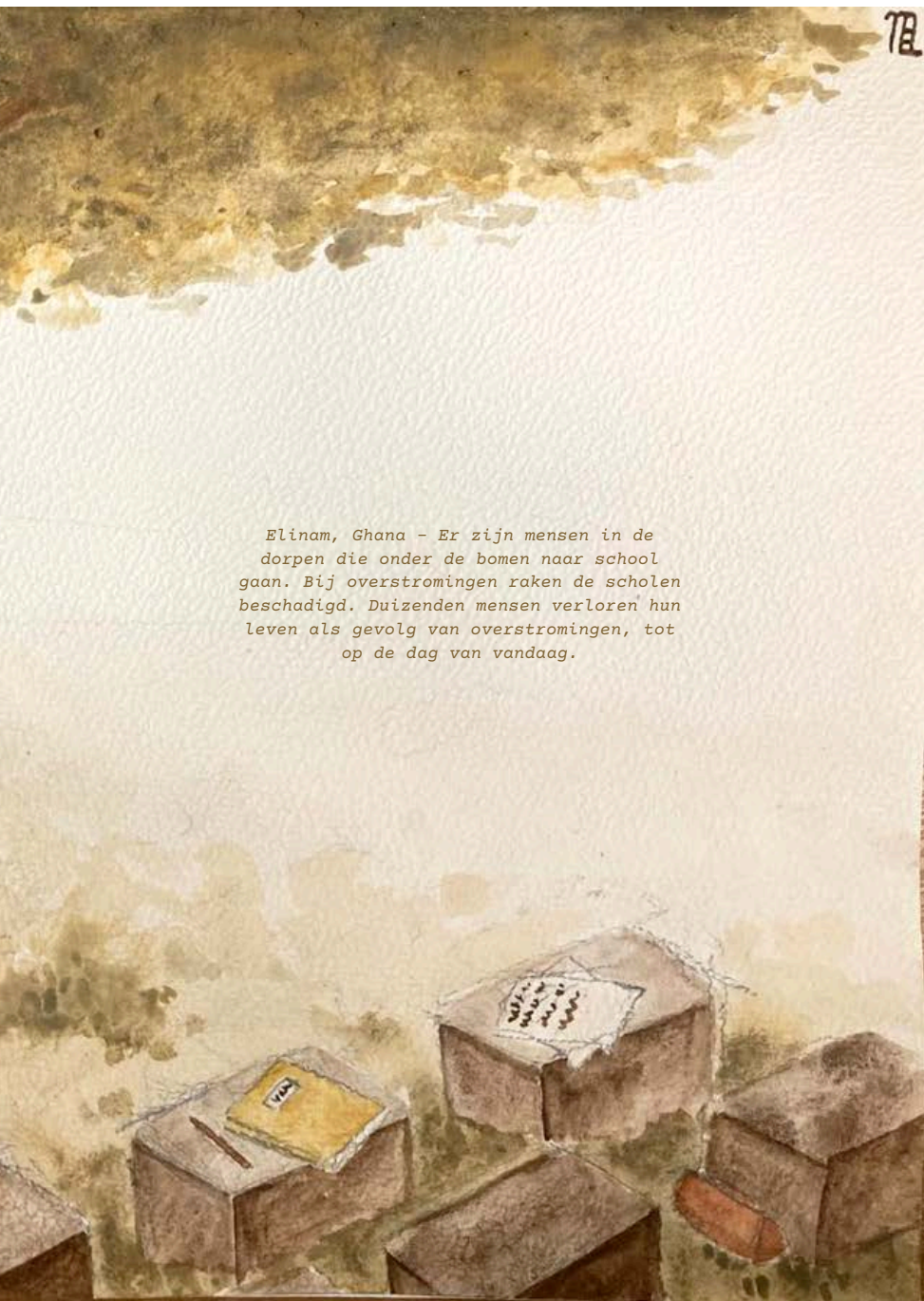
Op de markt wordt maandverband verstopt achter een gordijn. In onze huidige economie is het steeds moeilijker voor vrouwen om maandverband te betalen, omdat de overheid het taxeert als een luxeproduct. Voor de meeste vrouwen in rampgebieden zijn ongesteldheidsproducten nog ontoegankelijker. Dichtbij het centrum van de aardbeving (2023) zijn de steden nog steeds vernietigd, de omstandigheden zijn hetzelfde als vlak na de aardbeving. Mensen wonen nog steeds in tenten en containers. Zelfs douchen is nu moeilijk. En nu, in de zomer, wordt het heel erg warm in onze regio, soms wel 50 graden Celsius. Na de aardbeving werd het gebied een onveilige omgeving voor vrouwen, want je hebt geen huis meer, je kan jezelf niet meer verdedigen, je hebt geen geld en er is geen rechtvaardige politie-eenheid meer. Alhoewel, onder normale omstandigheden neemt de politie vrouwen ook niet serieus. Hoe de agenten tegen je praten, hoe ze naar je kijken, je ondermijnen. Het geeft je het gevoel alsof je alles aan het verzinnen bent. Ik denk dat er na een natuurramp bescherming moet zijn vanuit het leger, omdat het moeilijker is als vrouw om veilig te zijn. Eén van mijn vriendinnen vertelde mij dat, na de aardbeving in 1999, de vrouwen in Istanbul werd verteld dat zij hun pyjama op een fatsoenlijke manier moesten dragen. Tijdens een aardbeving kan het een leven-of-dood situatie zijn voor vrouwen, omdat ze tijd verliezen door zich om te kleden, omdat ze zich schamen om naakt naar buiten te gaan in het geval van een natuurramp. Sommige van de steden die getroffen zijn liggen meer landinwaarts, waar het kouder is. Afgelopen winter zijn daar allerlei mensen doodgevroren. Toch is het klimaat wel aan het veranderen en wordt het in Turkije steeds warmer. We hebben bijna geen winter meer en ook regent het minder.

Onze zomer duurt nu van maart tot oktober. Als je dan naar buiten gaat, voelt het alsof je flauw gaat vallen, zo benauwd is het. Ik voel me hier niet altijd veilig om mij iets bloter te kleden, omdat mensen mij meer lastigvallen als ik dat wel doe. Ik houd er zeker rekening mee wat ik draag als ik naar een bepaalde plek ga. Om mij toch comfortabel te voelen en mijn lichaamstemperatuur te reguleren draag ik lange en lichte kleding. Mannen zie ik wel zonder shirt rondlopen als het zo warm is. Er wordt met twee verschillende maten gemeten. Maar we boeken ook vooruitgang. In de zomer gebruiken we veel airconditioners, maar ik geloof dat die het ook erger maken omdat ze zoveel energie slurpen. Deze zomer was onvergetelijk voor ons omdat het zo warm was. Er waren bosbranden, auto's die spontaan in de fik vlogen, mensen die geëvacueerd moesten worden. De afgelopen vijf à zes jaar zijn de bosbranden intenser geworden en in frequentie toegenomen. De overheid gebruikt het land dat is afgebrand om hotels op te bouwen. Politici doen een klein beetje om te kunnen zeggen dat ze iets hebben gedaan, maar ze doen niet veel.

Het eerste wat we kunnen doen om de situatie te veranderen, is jezelf en jongere generaties te onderwijzen over klimaatverandering, seksisme en genderongelijkheid. We moeten begrijpen wat het inhoudt, wat voor impact het heeft op ons leven en hoe we de situatie kunnen veranderen. Daar komt persoonlijke verantwoordelijkheid bij kijken. We moeten begrijpen hoe de maatschappij eruit ziet en wat onze rol daarin is."

Elinam, Ghana - Er zijn mensen in de dorpen die onder de bomen naar school gaan. Bij overstromingen raken de scholen beschadigd. Duizenden mensen verloren hun leven als gevolg van overstromingen, tot op de dag van vandaag.

JEISY, COLOMBIA

Het verhaal van Jeisy uit Colombia

Jeisy Rendón Orozco, antropologiestudent uit Medellín, groeide op met het besef dat klimaatverandering verbonden is met kwesties als sociaal-, economische- en genderongelijkheid. Door deel uit te maken van verschillende feministische groepen heeft Jeisy veel geleerd over zusterschap en mensenrechten. "Ik geloof echt in de kracht van vrouwen om de samenleving te veranderen."

"Mijn familie is van boeren-oorsprong. Zelf kom ik uit Medellín, een stad met twee gezichten; degene die het meest in de media te zien is, laat de toegang die het biedt tot onderwijs, werk en vervoer zien. En de andere, die vaker verzwegen wordt; is er één van een stad waar niet alle mensen drie keer per dag kunnen eten en toegang tot drinkwater een voorrecht is. Fietsen door de stad heeft mij een vorm van onafhankelijkheid en vrijheid gegeven, om de stad vanuit een ander perspectief te kunnen zien, met haar hectische, ongeorganiseerde en luidruchtige ritmes.

Hier zorgt de staat niet voor ons. Er zijn veel vrouwen in Medellín die hun kinderen onder slechte omstandigheden moeten opvoeden. Elke keer als ik naar huis ga, zie ik allerlei vrouwen op straat, allemaal klaar om hun dienst als sekswerker te beginnen. Hier is sekswerk een "makkelijke" manier geworden om toegang te krijgen tot fundamentele rechten zoals een slaapplek en voedsel. Om deze reden wordt seksueel toerisme in Medellín veel geadvverteerd, het staat er internationaal ook om bekend: je verdient er in dollars.

Ik ging onlangs naar een lezing van Mary Luz López Henao, die met prostitutie begon onder druk van een gewapende groepering in Colombia. Toen ze dit mensenhandelnetwerk verliet werd ze schrijfster. Zij zegt dat sekswerk geen echte baan kan zijn vanwege het gebrek aan regularisatie en rechten. Zo wordt het gewoon een andere manier om vrouwen uit te buiten. Het hoge aantal femiciden (vrouwenmoorden) is een andere kant van deze normalisering van gendergerelateerd geweld. Waar het gebrek aan actie van de overheid deel uitmaakt van het probleem.

Fietsen door de stad heeft mij een vorm van onafhankelijkheid en vrijheid gegeven, om de stad vanuit een ander perspectief te kunnen zien, met haar hectische, ongeorganiseerde en luidruchtige ritmes.

Dit kun je ook weer verbinden met de gevolgen van de klimaatcrisis. Klimaatverandering beïnvloedt de gewassen, de handel, het voedsel en de levensstandaard van veel mensen. Ik associeer het veel met armoede. In de periferie is de impact doorgaans groter vanwege het gebrek aan infrastructuur om klimaatverandering aan te pakken. Hoe minder je hebt, des te harder je geraakt kan worden. Zo blijft de nood van gemarginaliseerde groepen exponentieel groeien. Op dezelfde manier zoeken juist veel van die vrouwen naar "snellere" oplossingen, zoals sekswerk, om een beter leven te leiden.

En wat is het verband tussen dit alles? Het heeft allemaal met elkaar te maken.. Iemand die met de metro naar diens werk kan, zal niet hetzelfde meemaken als iemand uit het kustgebied die niet kan reizen vanwege een overstroming. We zijn erg getekend door de sociaal-economische lagen van Colombia. Veel mensen denken dat kleine veranderingen geen verschil maken, maar ik geloof dat alles wat wij doen invloed heeft op de wereld. Als een golf is die overal reikt."

Hugs + Hope

Hug the world who read this.
The Greta's and friends of this world.

Community.
The youth do not have time for your raised eyebrows.
We petition, write and Canva the nights away because the weekends are for
clothing swaps, potlucks and reading clubs.

Protest!
The youth do not have time for your discriminatory slurs and attacks.
We sit, strike and shout because silence is not an option.

Educate.
The youth do not have space for your policing of bodies.
We learn, train and organize to bring life to our dreams.

Dream.
Did you ever dream of designing a feminist walking tour? Do you ever
dream of recording a climate podcast series? Will you ever dream of
building a forest occupation? Yes, we have and we will.

Strengthen.
The youth do not blink an eye at attempts of the old white man to silence
Greta and friends. We disrupt, revolt and unite our struggles.

_____.

The youth do not have _____ for
_____.

We _____, _____ and
_____ because
_____.

Hug the youth who feel this.
The Greta's and friends of this world.
_____.

Door Lotte Kaija

RIANE, NEDER- LAND

Het verhaal van Riane uit Nederland

Illustratie: Flor Christoffels

Ik ben Riane Kuzee-Hoogeveen, een kleurrijke gediplomeerde ervaringsdeskundige met uitgebreide ervaringskennis op gebieden zoals huiselijk geweld, miskraam, traumatische bevalling, vluchten, (energie)armoede en sociale uitsluiting. Ik ondersteun anderen door mijn ervaringen te delen. Als vertegenwoordiger van mensen in armoede begrijp ik hoe belangrijk het is om deze geleefde ervaringen in energiebeleid te integreren. We moeten de dagelijkse uitdagingen delen zodat knelpunten zichtbaar worden en beleid inclusiever en effectiever kan zijn. Technische oplossingen moeten toegankelijk zijn, vooral voor financieel kwetsbaren. vóór voor mensen in een financiële kwetsbare positie. Dat komt bij mensen die die ervaringen nooit hebben gehad niet altijd aan. Het komt niet in ze op.

"En het zijn juist die mensen die vol overgave bezig zijn met de implementatie van nieuwe technologieën en oplossingen. Voor mij is er een overduidelijk verschil tussen deze innovaties en de realiteit van leven in armoede. Deze oplossingen pakken de concrete uitdagingen van mensen in armoede niet aan. Sterker nog, de oplossing is vaak niet toegankelijk of werkt zelfs averechts! Het ontwikkelen van baanbrekende energieoplossingen is niet genoeg; zinvol dialoog met de betrokkenen is cruciaal. En dat vindt nog zelden plaats.

Tijdens een recent bezoek aan een voormalige cliënt zag ik dit dilemma van dichtbij. Hoewel hij zonnepanelen aangeboden kreeg, weigerde hij, wantrouwend tegenover onvoorziene kosten. De rest van de burens in zijn blok deden wel mee. Bedacht energiebeleid en de realiteit van degenen die het aangaat zijn twee verschillende werelden. Er wordt een andere taal gesproken door overheden. Deze taal is vaak vaag of geeft een naar gevoel aan mensen in armoede. Daarnaast staat het thema klimaat totaal niet op hun radar, omdat ze zich met andere problemen moeten bezighouden.

Op dit moment is energie onrechtvaardig verdeeld in Nederland. Dat noemen we energiearmoede, maar eigenlijk moeten we spreken van energieonrechtvaardigheid. Er zijn ruim 600.000 huishoudens in Nederland die (1) hun energierekening niet kunnen betalen, (2) er niet comfortabel bij kunnen zitten en/of (3) niet kunnen investeren in de energetische kwaliteit van hun woning. Een vijfde van die Nederlandse huishoudens zijn gezinnen geleid door alleenstaande moeders. Ik was zo'n alleenstaande moeder.

Ik ken de uitdagingen waarmee vrouwen in de context van energie en armoede worden geconfronteerd. Terugkijkend op mijn tijd in Cornwall in Engeland, waar ik te maken had met brandstofarmoede, werd ik herinnerd aan zowel de strijd als de kracht die nodig was om me aan te passen. Destijds woonde ik in een huis dat afhankelijk was van een op kolen gestookte AGA-kachel. Ik hakte hout om mijn huis warm te houden of kocht de (ongezonde) kolen uit de winkel om een fijne temperatuur te behouden. Het was een uitdagende manier van leven, en toch leerde het me veerkracht en het belang van praktische, tastbare energieoplossingen.

Mijn huwelijk in Engeland liep op de klippen en ik zag daar geen bestaansmogelijkheden meer omdat er nog geen minimumloon of andere arbeidsbescherming was. Dus ik vertrok naar Nederland. Daar werkte ik bij de TU Delft en later bij een bank. Ik leerde een Amerikaan kennen, met wie ik trouwde. Dat werd de vader van mijn dochter. Ik was de kostwinner, want hij mocht niet werken.

**DOOR MIJN
ERVARINGEN TE
DELEN, HOOP IK EEN
GESPREK OP GANG TE
BRENGEN OVER HOE
WE EMPATHIE EN
EXPERTISE KUNNEN
COMBINEREN VOOR
ENERGIEBELEID DAT
IEDEREEN TEN GOEDE
KOMT.**

**HET ONTWIKKELEN VAN
BAANBREKENDE
ENERGIEOPLOSSINGEN IS
NIET GENOEG; ZINVOL
DIALOOG MET DE
BETROKKENEN IS
CRUCIAAL. EN DAT
VINDT NOG ZELDEN
PLAATS.**

Al snel ontdekte ik dat hij verslaafd was. Hij dreigde mij te doden. Ik was mijn leven niet meer zeker. Na vier jaar vluchtte ik met mijn dochter. Dankzij hulp kon ik een echtscheiding, uithuiszetting en eenhoofdig gezag krijgen—maar hij wist nog steeds waar ik woonde. Hij stond vaak te schreeuwen op straat. En mijn dochter moest op school binnen blijven wachten omdat hij haar misschien mee zou nemen, terug naar Amerika. Het liefst wilde ik zo ver mogelijk weg van hem. Ik kreeg een huis met sociale urgentie in Groningen. Een oude jaren 70 woning, een eindwoning. Nu weet ik dat deze energetisch niet goed was, toen had ik daar geen idee van. Ik was drukker met overleven en niet in de schulden komen. Het engste was de eindafrekening van mijn energierekening. Zondagen lagen mijn dochter en ik de hele dag in bed met een elektrische deken om geld te besparen, maar om dat te verhullen noemde ik het pyjama-dag. In dat huis woonden we 11 jaar toen ik mijn huidige man leerde kennen met wie ik nu 7 jaar gelukkig samen ben. We wonen in een fijn huis en ik vind meer controle met een pelletkachel. Op de een of andere manier geeft het beheren van fysieke brandstof me een gevoel van autonomie over mijn energieverbruik. Ik voel de stress van het kleiner wordende stapeltje hout gelukkig niet meer, maar ik ken die stress wel. En het maakt me verdrietig dat er nog zo veel mensen met die stress moeten leven.

Aan de beleidsvormingstafels zitten als ervaringsdeskundige en opkomen voor degenen die nog steeds in armoede leven, is daarom iets waar ik diep mee verbonden ben. Door mijn ervaringen te delen, hoop ik een gesprek op gang te brengen over hoe we empathie en expertise kunnen combineren voor een energiebeleid dat iedereen ten goede komt."

CALL TO ACTION WEGWIJZER

Ik wil ...

nu in actie komen

Hoeveel tijd heb jij?

1 dag

15 min.

Langetermijn project

waar ga je voor?

Deel je belangen

word lid van een politieke partij!
Tip: zoek de feministische partijwijzer (van ACTIONAID) voor meer informatie.

GROOT doel
kleine moeite

Teken een petitie!
zit datgene waar jouw interesse ligt niet er tussen?
maak je eigen!

investeer in een betere wereld

investeert jouw bank no steeds in de klimaatcrisis?
!stap over!

hoe?
volg het stappenplan van milieudefensie

Waar ligt jouw passie?

NU de straat op

ja!

ga naar een actie

tip: volg @debeweging voor een actie overzicht.

extra tip:

zet alle aankomende data alvast in jouw agenda

nee...

... te spannend maar wel cool

... niet mijn ding

Prik een datum met vrienden, maak er een uitje van.

én/of
volg een XR actietraining

Doe mee achter de schermen

sfeerbeheerders

koekkunstenaars

creabea's

mediaactivisten

Fotografen

organiseren
voor een eigen actie uit!

sluit je aan bij een ORG of actiegroep

lobbyen

Schrijf je in voor de Nationale Jeugd Strategie

maken

ik loef

knutselen

alle actiegroepen zoeken kunstenaars
- XR artcircle
- pimp kleding, maak vlaggen of bedenk een ludieke actie die op de voorkant van de krant kan staan.

schrijven

ik wil mijn tekst in de krant

stuur een opinie stuk naar een krant! Die zoeken nieuwe en jonge stemmen

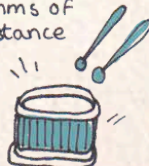
schrijf liedjes en/of start een band en treed op!

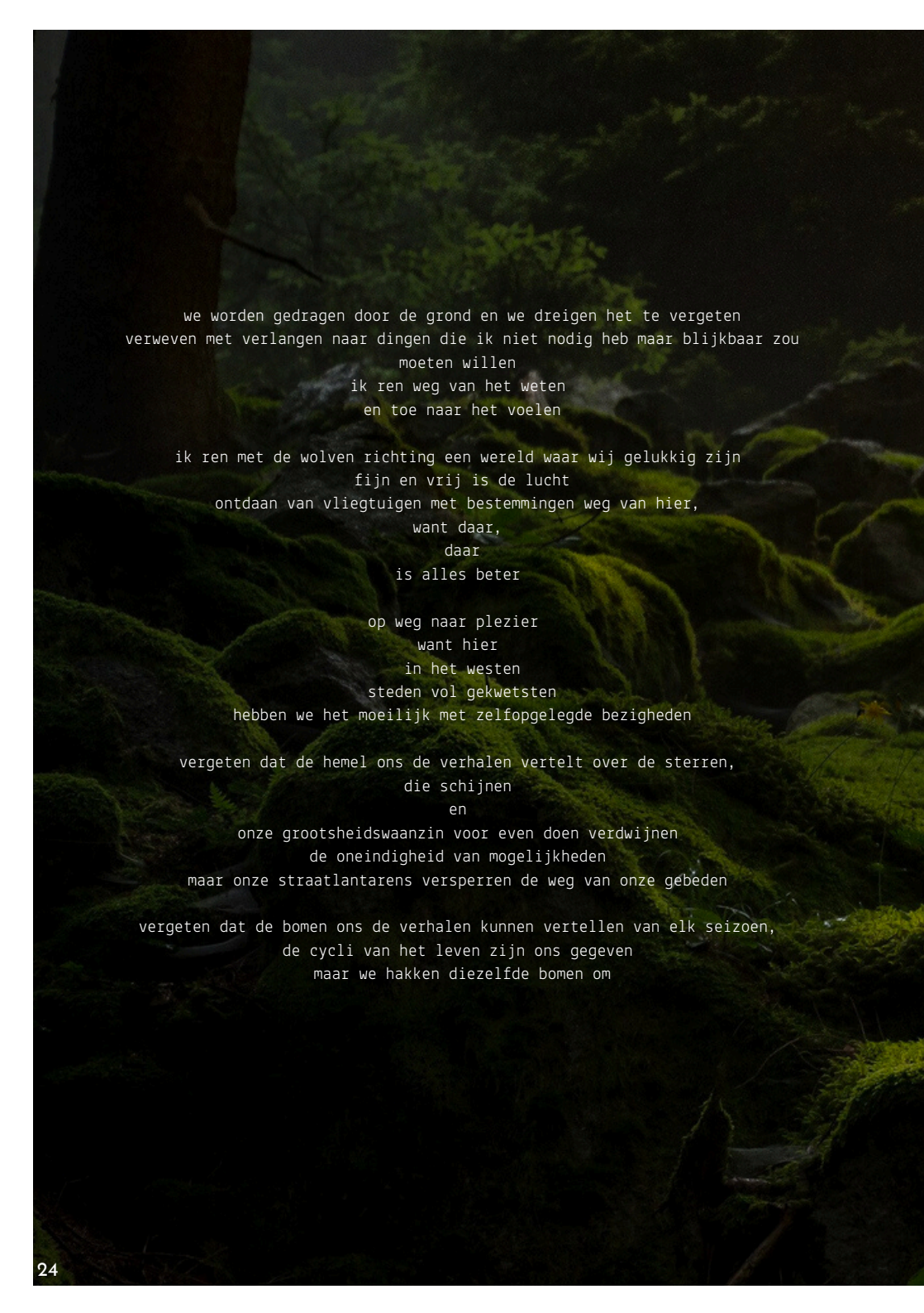
ik wil mijn tekst op het podium horen/ voordragen

schrijf een gedicht of speech

muziek maken

houd je van extravagant en glitters? Sluit je aan bij Rhythms of Resistance

we worden gedragen door de grond en we dreigen het te vergeten
verweven met verlangen naar dingen die ik niet nodig heb maar blijkbaar zou
moeten willen

ik ren weg van het weten
en toe naar het voelen

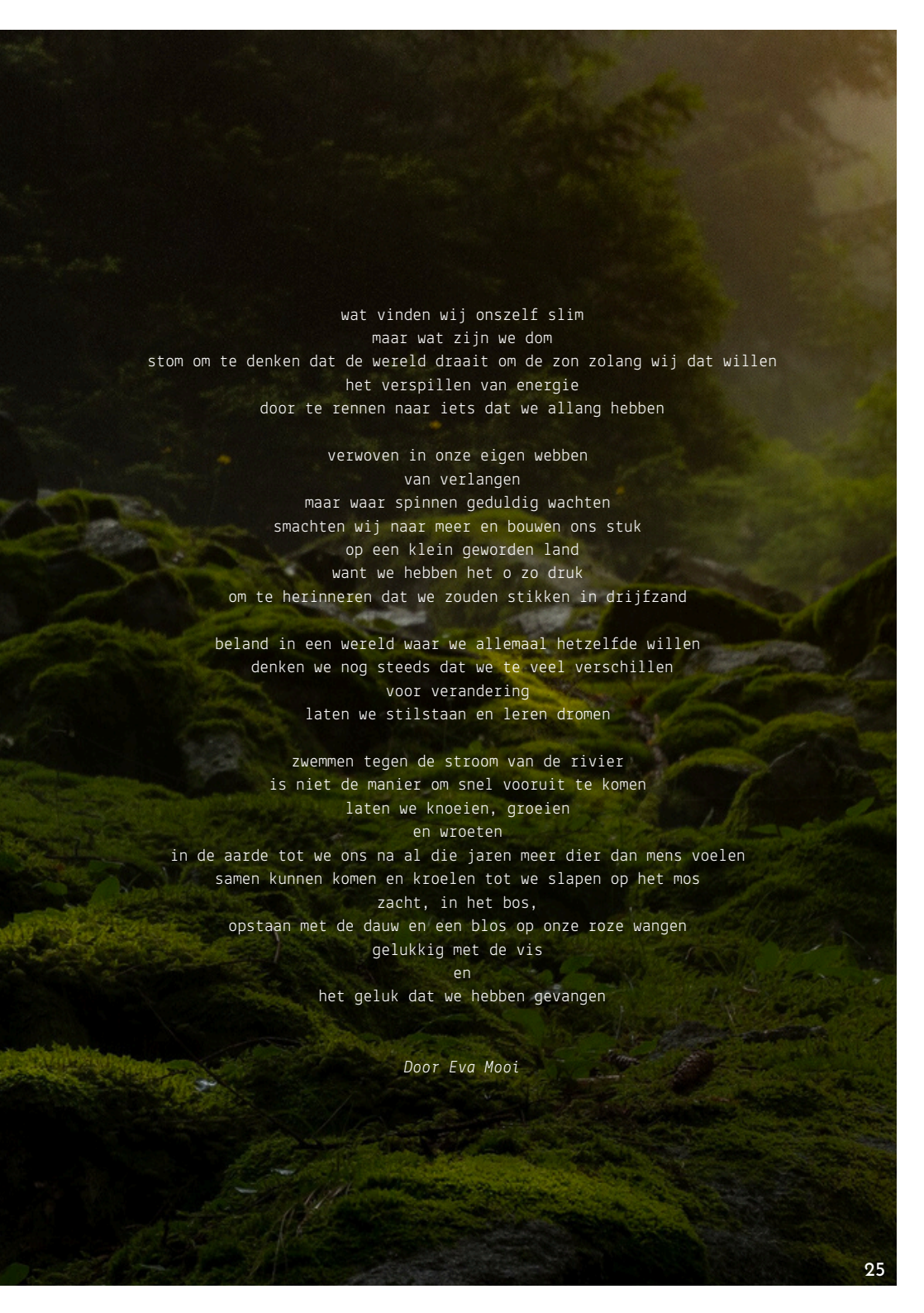
ik ren met de wolven richting een wereld waar wij gelukkig zijn
fijn en vrij is de lucht
ontdaan van vliegtuigen met bestemmingen weg van hier,
want daar,
daar
is alles beter

op weg naar plezier
want hier
in het westen
steden vol gekwetsten
hebben we het moeilijk met zelfopgelegde bezigheden

vergeten dat de hemel ons de verhalen vertelt over de sterren,
die schijnen
en

onze grootsheidswaanin voor even doen verdwijnen
de oneindigheid van mogelijkheden
maar onze straatlantarens versperren de weg van onze gebeden

vergeten dat de bomen ons de verhalen kunnen vertellen van elk seizoen,
de cycli van het leven zijn ons gegeven
maar we hakken diezelfde bomen om

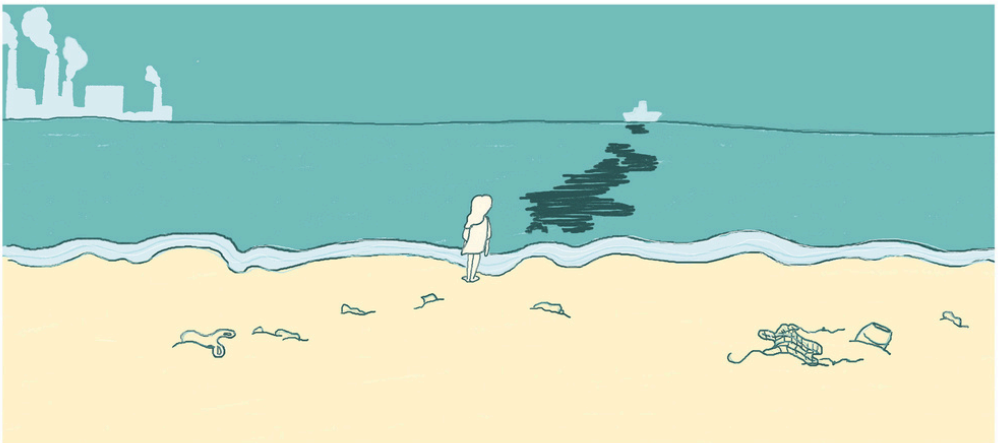
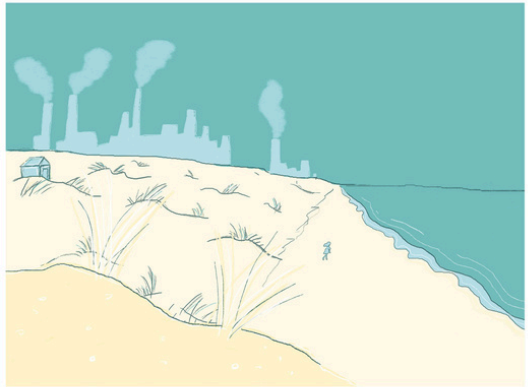
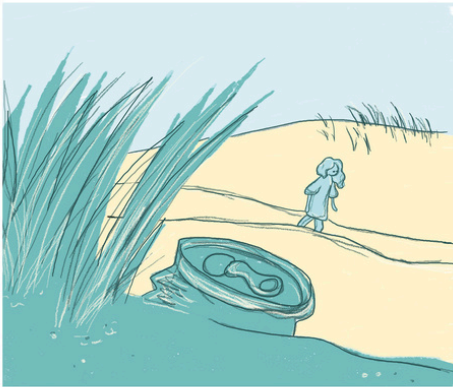
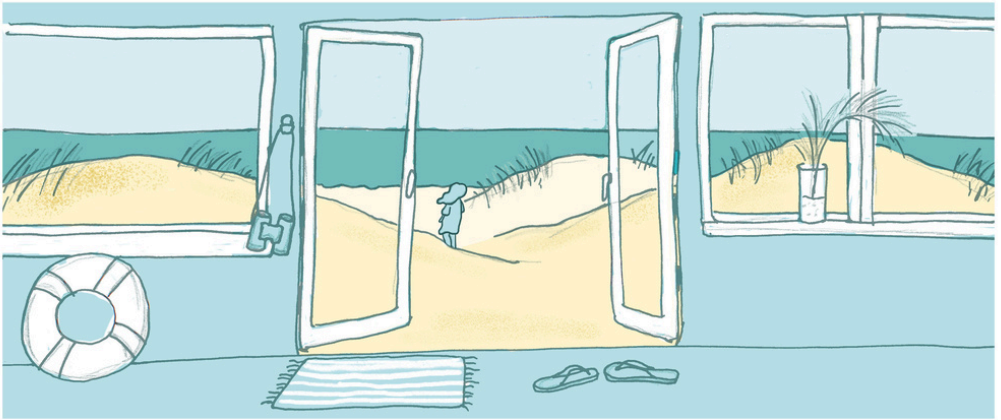
wat vinden wij onszelf slim
maar wat zijn we dom
stom om te denken dat de wereld draait om de zon zolang wij dat willen
het verspillen van energie
door te rennen naar iets dat we allang hebben

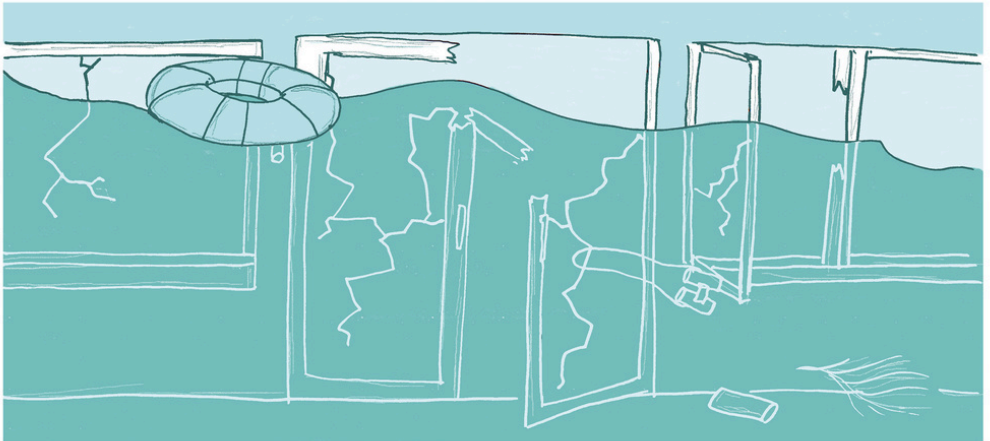
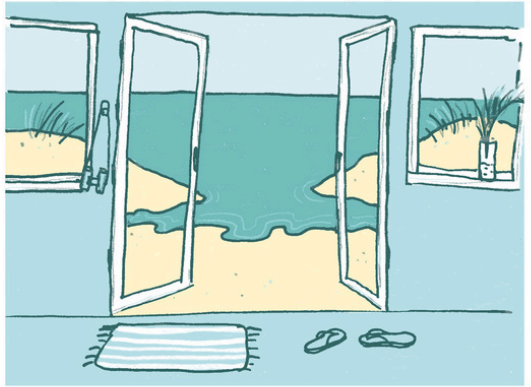
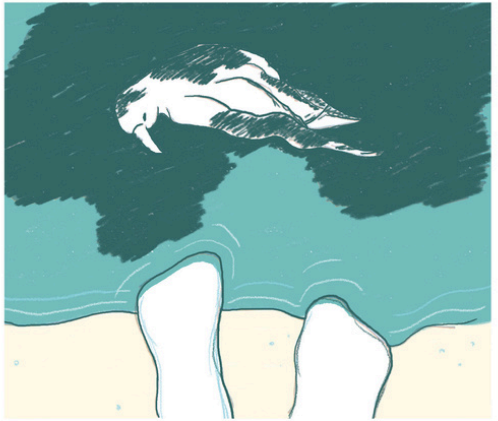
verwoven in onze eigen webben
van verlangen
maar waar spinnen geduldig wachten
smachten wij naar meer en bouwen ons stuk
op een klein geworden land
want we hebben het o zo druk
om te herinneren dat we zouden stikken in drijfzand
beland in een wereld waar we allemaal hetzelfde willen
denken we nog steeds dat we te veel verschillen
voor verandering
laten we stilstaan en leren dromen

zwemmen tegen de stroom van de rivier
is niet de manier om snel vooruit te komen
laten we knoeien, groeien
en wroeten
in de aarde tot we ons na al die jaren meer dier dan mens voelen
samen kunnen komen en kroelen tot we slapen op het mos
zacht, in het bos,
opstaan met de dauw en een blos op onze roze wangen
gelukkig met de vis
en
het geluk dat we hebben gevangen

Door Eva Mooi

Zeegezicht..

Luisteren

NL De podcast van Damn Honey, over shit waar je als vrouw* van deze tijd mee moet dealen.

Lezen:

- NL Het magazine van OneWorld: "OneWorld lees je bewust. We noemen het zelf journalistiek voor rechtvaardigheid. We zijn uitgesproken over onrecht en ongelijkheid en maken je bewust over thema's zoals mensenrechten, identiteit en duurzaamheid. Daarbij verrassen we je met nieuwe invalshoeken, dwarsverbanden of ongehoorde perspectieven."
- It's not that radical (2024) van Mikaela Loach, pakt de klimaatcrisis op een praktische manier aan vanuit een perspectief dat iedereen kan helpen.
- Braiding sweetgrass (2013) van Robin Wall Kimmerer, over de rol van inheemse kennis en hoe deze als alternatief of juist ook hand in hand met Westerse wetenschap kan gaan.
- NL Voor wie willen we zorgen? (2021) van Dirk Holemans, Philsan Osman en Marie-Monique Franssen. Een klein boekje dat je, met een eco-feministische blik, meeneemt in de vraag: kan zorg, gebaseerd op emancipatie, verbondenheid en generositeit, een nieuw vertrekpunt voor onze samenleving zijn?

Kijken

- Pride (2014) van Stephen Beresford, over hoe een groep gay activisten geld verzamelde om de families van Britse mijnwerkers te ondersteunen tijdens de Mijnwerkersstaking in 1984.
- Let the river flow (2023) van Ole Gjaever, over hoe de jonge docent Ester haar Sami identiteit geheim houdt om te voorkomen dat ze met racisme geconfronteerd wordt.
- How to blow up a pipeline (2022), over een groep klimaativisten die proberen een oliepijplijn te verstoren.
- I am Greta (2020), over Greta Thunberg, haar activisme en de druk van haar vergrotende bekendheid.
- Sauvages (2024) van Claude Barras.

Deel mij!

Hopelijk heeft deze zine jou veel waardevoels gebracht en heeft het je geïnspireerd om op jou manier actie te ondernemen. Wij zouden het heel leuk vinden als je deze zine wilt delen zodat zoveel mogelijk mensen geïnspireerd raken en we samen een verschil kunnen maken! Dankjewel!

Oproep

Ben je enthousiast geworden na het lezen van deze zine? Heb jij verhalen gerelateerd aan het onderwerp die je graag met ons wilt delen via schrift of misschien zelfs door middel van kunst? Aarzel niet en contacteer ons!

Ook voor opmerkingen, vragen of overige reacties kan je de waterratten redactie bereiken via: waterratten.redactie@proton.me

Dankwoord

Oprichters en editors: Nienke Horinga, Daria Yune, Eva Swinkels, Hanna Kreuger, Sara Argyriadis, Flor Christoffels

Illustraties: Myrthe Lucas, Adamaï Yserd, Flor Christoffels

Gedichten: Rachèl van Dijkhorst, Daria Yune, Lotte Kaija, Eva Mooi

Geïnterviewden: Lois Elinam Atadika, Derya, Jeisy Rendón Orozco, Riane Kuzee-Hoogeven

Dit product is tot stand gekomen als onderdeel van de Feminist Climate Academy. Een programma vanuit ActionAid en het Maatschappelijk Diensttijd initiatief.

Bijzondere dank voor alle medewerkers en deelnemers die deel hebben uitgemaakt van de Feminist Climate Academy 2024.

@waterratten.zine

Referenties

- Goldsmith, L. and M.L. Bell. (2022). "Queering Environmental Justice: Unequal Environmental Health Burden on the LGBTQ+ Community. *American Journal of Public Health* 112 (1), pp. 79–87.
- Litjens, E. (2020). Gender en klimaatverandering. In Atria. Atria Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis. <https://prod-cdn.atria.nl/wp-content/uploads/2020/02/1116151/Online-versie-Factsheet-gender-en-klimaatverandering-definitief.pdf>
- Monterroso I, Paez-Valencia AM, Gallagher E, et al. 2021. Enhancing women's resource rights for improving resilience to climate change. Bogor, Indonesia, and Nairobi, Kenya: Center for International Forestry Research and World Agroforestry and International Fund for Agricultural Development. <https://www.cifor.org/library/8268>.
- Nellemann C, Verma R and Hislop L. 2011. Women at the frontline of climate change: Gender risks and hopes. A Rapid Response Assessment. Arendal, Norway: United Nations Environment Programme/GRID-Arendal. https://gridarendal-website.live.s3.amazonaws.com/production/documents/s_document/165/original/rra_gender_screen.pdf?1484143050
- Pearson, A. R., Ballew, M. T., Naiman, S., & Schuldt, J. P. (2017). Race, Class, Gender and Climate Change Communication. *Oxford Research Encyclopedia Of Climate Science*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.412>
- Tuana, N. (2019). "Climate Apartheid: The Forgetting of Race in the Anthropocene." *Critical Philosophy of Race*, 7 (1), pp. 1-31.
- Turquet, L.; Tabbush, C.; Staab, S.; Williams, L.; Howell, B. (2023). "Feminist Climate Justice: A Framework for Action". Conceptual framework prepared for Progress of the World's Women series. <https://progress.unwomen.org/>
- Okai, O. (2022, maart 24). Women are hit hardest in disasters, so why are responses too often gender-blind? UNDP. <https://www.undp.org/blog/women-are-hit-hardest-disasters-so-why-are-responses-too-often-gender-blind>
- United Nations Environment Programme (UNEP) (2022). Emissions Gap Report 2022: The Closing Window - Climate crisis calls for rapid transformation of societies. Nairobi. <https://www.unep.or/en/emissions-gap-report-2022>
- UN Environment Programme [UNEP], UN Women, UN Development Programme [UNDP], & UN Department of Political and Peacebuilding Affairs [UNDPPA]. (2020). Gender, climate & security: sustaining inclusive peace on the frontlines of climate change. In <https://dppa.un.org/en/gender-climate-and-security-sustaining-inclusive-peace-frontlines-of-climate-change>. https://dppa.un.org/sites/default/files/gender_climate_and_security_report.pdf
- UNFCCC. (2022). Dimensions and examples of the gender-differentiated impacts of climate change, the role of women as agents of change and opportunities for women. In UNFCCC (GE.22-08258(E)). <https://unfccc.int/documents/494455>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR) (2021). Policy brief: disaster risk reduction and climate change. <https://www.undrr.org/publication/policy-brief-gender-responsive-disaster-risk-reduction>
- United Nations Women (UNWOMEN) (2018, juli 23). Take Five: "If you are invisible in everyday life, your needs will not be thought of, let alone addressed, in a crisis situation". UN WOMEN. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2018/7/take-five-matcha-phorn-in>
- UN-Women and United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA). (2023). "Progress on the Sustainable Development Goals: The Gender Snapshot 2023." <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2023>
- Wong, S. (2016). Can Climate Finance Contribute to Gender Equity in Developing Countries? *Journal Of International Development*, 28(3), 428-444. <https://doi.org/10.1002/jid.3212>

